

Päijät-Hämeen koulutuspoliittiset linjaukset 2015–2020

Työryhmä: Sari Alm, Jari Hautamäki, Senja Jouttimäki, Hannu Rantanen, Sari Mikkola, Eija Pollari, Petri Pullinen, Päivi Saarelainen, Heikki Turunen, Maija Vehviläinen

Koordinointi: Juha Hertsi ja Riitta Nieminen, Päijät-Hämeen liitto

I Tarkoitus

Päijät-Häme menestyy vain osaamistasoaan nostamalla ja kilpailukykyään vahvistamalla.

Koulutuksen ja tutkimuksen edellytykset on tämän vuoksi turvattava.

Koulutuspoliittisten linjausten on määrä antaa strateginen linja maakunnan koulutusta koskevaan päätöksentekoon niin kunnissa kuin oppilaitoksissa. Niiden avulla ajetaan maakunnan asiaa kansallisessa politiikassa ja toimitaan myös kansainvälisesti. Linjaukset eivät puutu kehittämisen yksityiskohtiin millään koulutustasolla, ja ne myös jättävät esimerkiksi sinänsä huolellista käsittelyä vaativan korkeakoulukysymyksen erillisen ryhmän käsiteltäväksi. Periaatteena on mainita sellaiset suuret teemat, jotka näyttävät yhteisen suunnan. Pää tavoitteena on turvata koulutukseen ja tutkimukseen panostaminen.

Tämä linjausdokumentti keskittyy kuvaamaan niitä viittä kohtaa, joihin panostaminen edistää Päijät-Hämeen menestymistä. Dokumentti tiivistää 2014 - 2015 toimineen Päijät-Hämeen koulustoitimijoiden linjaustyöryhmän tulokset. Ryhmän kutsui koolle Päijät-Hämeen liitto maakunnan kuntajohtajien pyynnöstä. Liitto myös koordinoi työtä. Linjaukset esiteltiin kuntajohtajille ja maakuntahallitukselle syksyllä 2015.

Vastuu useiden linjausten toteuttamisesta on maakunnan koulustoitimijoilla, mutta linjaukset vaativat tuekseen myös kuntien ja aluekehittäjien toimenpiteitä.

II Linjaukset

1. Osaamisalojen yhdistelmillä ajankohtaisuutta

Uudet teknologiat tuottavat muutoksia monille toimialoille. Haastajateknologioiden ympärille ei kuitenkaan välttämättä muodosteta uusia erityisiä koulutuslinjoja. Sen sijaan Päijät-Häme tuoreuttaa ennestään tuttuja osaamisalueitaan **niiden uudenlaisilla yhdistelmillä, jotta uuden osaamiseen kysyntään voidaan vastata**. Tämä ovat ketterämpi tapa seurata muutoksia (ja ennakoida niitä). Tällaiset opintoyhdistelmät luodaan tarvittaessa organisaatorajat ylittäen.

Uusia osaamistarpeita ennakoitaan organisaatioiden välisenä yhteistyönä, jota esimerkiksi maakuntaliitto koordinoi. Organisaatioiden johto ottaa huomioon ennakoitiverkoston työn.

2. Työelämä ja yrittäjyys koulutuksen ytimessä

Työelämän ja osaamistoimijoiden vuorovaikutusta lisätään, jotta niiden raja hälvenee. Jotta koulutus takaisi yhtäältä opiskelijan työllistymisen ja toisaalta yritysten

menestymisen, koulutuksen sisältöjä ja erityisesti oppilaitosten TKI-toimintaa suunnataan yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. Ammatilliset koulutustavoitteet sovitetaan yhteen yritysten ja julkisten organisaatioiden käytännöllisten tarpeiden kanssa. Osaamisen ja taitojen lisääminen sinänsä on maakunnassa tärkeä tavoite – myös tutkintoon johtamaton koulutus on hyödyksi. On tarpeen saada aikaan positiivinen kierre.

Tunnistetaan yritysten tarve räätälöidyille koulutuspalveluille ja linkitetään kysyntä ja tarjonta markkinoimalla koulutuspalveluja. Koulutusorganisaatiot tekevät yhteistyötä, mikä osaltaan helpottaa niiden resurssipulaa. Rajojen ylittäminen vaatii tuekseen edunvalvontaa – yhteistyötä estävää sääntelyä on purettava.

Työelämän ja opintojen linkittymisen tavoitteena on saada opiskelijat siirtymään sujuvasti opinnoista työelämään ja jatkamaan oppimista tarpeen mukaan. Alue tulee tunnetuksi työllistävästä koulutustarjonnastaan, joka antaa edellytykset myös yrittämiseen. Opiskelijayritysten tukena on osuuskuntia. Ketterän ja kannustavan kokeilukulttuurin esiin nostaminen on osa alueen vetovoimaa.

Maakunnan elinkeinorakenne uudistuu uutta sukupolvea edustavien opiskelijayritysten kautta, jotka perustuvat osaamispääomaan, eivät samalla tavoin rahapääomaan kuin teollisuus. Yrittäjyysosaamista ja kasvuajattelua tuetaan eri koulutustasoilla niin, että erityyppiset yrittämisen tavat tulevat tutuiksi muiden uravaihtoehtojen rinnalla. Opiskelijoiden on luontaista siirtyä yrittäjiksi esimerkiksi Venture Camp-tyyppisessä toiminnassa, jossa isot yritykset hautovat osaajia omiin verkostoihinsa. Tällainen malli muuttaa myös julkisyhteisöjä, jotka saattavat ulkoistaa joitain toimintansa osa-alueita.

Opiskelijayrityksistä pidetään huolta, jottei tuore yritys kaadu ensimetreillä. Lahden seudusta syntyy tämä myötä kiinnostava opiskelupaikka, jonka luova ja dynaaminen toimintamalli houkuttaa tekijöitä. Tämä tarvitsee tuekseen kiinnostavan rakennetun ympäristön ja kulttuurielämän, kokonaisen ekosysteemin positiivisen kierteen aikaansaamiseksi.

3. Metataidot osataan vauvasta vaariin

Päijät-Hämeessä edistetään oppimisen metataitoja suunnitelmallisesti kaikilla koulutusasteilla. Painopiste ei siis ole kapea-alaisessa erikoistumisessa vaan taidossa oppia uusia asioita ja soveltaa niitä. Vuorovaikutustaitojen lisääminen on keskeistä. Myös poisoppiminen on keskeistä, kun taitoja uudistetaan koko elämänkaaren ajan. Samalla pidetään silmällä tulevaisuuden vaatimia osaamisalueita, jotta substanssiosaamista riittää.

Metataidot limittyvät Päijät-Hämeen yrittäjyyskasvatusstrategian mukaiseen toimintaan, joka näkyy maakunnassa eri kouluasteilla. Opiskelijayritykset ovat keino oppia työelämän vaatimia metataitoja jo opintojen aikana.

Koko alueelle on saatava kannustava oppimisen ilmapiiri.

4. Syrjäytymiseen tartutaan napakasti

Koulutus on keino ehkäistä ja hoitaa syrjäytymistä (joskaan se ei yksin riitä ongelmien poistamiseen). **Päijät-Hämeäläinen hyvinvointi perustetaan koulutukseen, jota tarjotaan kaikille ikäluokille ja väestöryhmille.** Erilaiset oppimistyyliä huomioidaan, jotta jokainen saa peruskoulusta myönteisiä oppimiskokemuksia. Huomiota kiinnitetään perusasteen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheeseen: koko ikäluokalle pyritään tarjoamaan koulutusta tai työpaikka. Nuorisopalveluita kehitetään yhdessä elinkeinoelämän, kuntien ja

viranomaisten kanssa. Erityisryhmien tarpeisiin kiinnitetään huomiota, ja maakunnan yhteisvoimin poistetaan näiden ryhmien opiskeluasteita ja tarjotaan tukitoimia.

5. Kansainvälistä yhteistyötä lisätään

Yhteistyötä ulkomaisten oppilaitosten, erityisesti korkeakoulujen kanssa lisätään. Alueiden välinen yhteistyö auttaa maakunnan PK-sektoria, erityisesti aloittavia yrittäjiä kansainvälistymään ja kasvamaan. **Opiskelijavaihdon lisäksi edistetään koulutusorganisaatioiden henkilöstön kansainvälistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa sekä suvaitsevaisuutta.**

Osana kansainvälistymistä maahanmuuttajien kotouttamisesta on huolehdittava tasapuolisesti koko maakunnassa. Suomen kielen opetuksesta maakunnassa on huolehdittava riittävän varhain. Viranomaisten yhteistyötä lisätään kotouttamistoimissa.

III Mahdollistava oppimispolku

Päijät-Hämeen koulutuspoliittisten linjausten ohessa syntyi keväällä 2015 **idea koulutusmallista, joka vetää yhteen kaikki edellä esitetyt viisi linjausta**. Kyseessä on alustava konsepti, jonka täsmentäminen vaatii elinkeinoelämältä, oppilaitoksilta, kunnilta ja muilta toimijoilta tarkentavaa työtä.

Konseptin perusidea on vetovoimaisissa, työllistävissä ja saumattomissa opinnoissa. Mallissa edistetään sääntelyn sallimissa rajoissa mahdollisuutta valita erilaisia osioita tutkintoon oppilaitosten organisaatorajoista riippumatta. Räätelöidyillä uudella opintoyhdistelmillä opiskelija voi vastata työelämän kysyntään. Kaiken kaikkiaan opintopolkua ja nivelvaiheita sujuvoitetaan. Samalla tuodaan esiin koulutuksen kentän moninaisuus: sekä tutkintoon johtavalla että ammatillisella täydennys- ja lisäkoulutuksella on paikkansa. Kaikkien olemassa olevien, osaamista lisäävien elementtien käyttö on tarpeen.

Alueella kokeiltava malli ulottuu oppilaitoksista työelämään. Opiskelijat oppivat oikean työn äärellä, jolloin työllistyminen helpottuu. Oppisisältöjä rakennetaan yritysten ja julkisten organisaatioiden kanssa. Näin syntyy kaupunkiin hajautuva koulutusmalli, kun opiskelijat jalkautuvat kotikampuksilta muihin oppimispaikkoihin.

Tämän mallin taustalla on paljon työtä: oppilaitokset ovat poistaneet mahdollisuuksiensa mukaan esteitä koulutusten yhdistämiseltä ja tarjoavat kiinnostavia temaattisia kokonaisuuksia. Pohjaa näihin yhdistelmiin on saatu osaamisen ennakkoinnista – tavoitteena on tarjota mahdollisimman kilpailukykyinen opintopaketti ja tutkinto. Tämä lahtelainen toimintamalli tarjoaa maakunnan nuorille hyvän kotikenttäedun, joskin alue houkuttelee opiskelijoiden parhaimmistoa kansallisesti.

Toimintamalli ja alueen rooli oppimispaikkana vaatii ympäristöltä paljon: siltä odotetaan harrastus- ja osallistumismahdollisuuksia ja säpinäntuntua. On tarjottava vetovoimainen miljöö ja palveluja kulttuurista urheiluun. Kaupunkisuunnittelulla ja aluekehittämisellä tuetaan alueen houkuttelevuutta koulutuspaikkana. Lisäksi maakunnan väestön on oltava hyvinvoivaa, jotta alue pysyy kiinnostavana. Koulutus tuottaa osaltaan lisää hyvinvointia. Aloituspaiikkojen määrää olisi tästä syystä kasvatettava, jotta syrjäytymisen kierre katkaistaan ja päästään positiiviseen kierteeseen. Opintoneuvonnan antaminen jo ennen opiskeluvalintaa on yksi keino, ja se vaatii hyviä verkkoratkaisuja tuekseen.

Kansainvälisyys on keskeinen osa mallia. Sujuva opiskelijavaihto kiinnostaviin ulkomaisiin oppilaitoksiin ja kaupunkeihin lisää maakunnan oppilaitosten vetovoimaa. Kansainvälisyys ja suvaitsevaisuus nivELYvät myös perusopetukseen.

IV Edunvalvonnan tavoitteita

Seuraavassa on listattu tällä hetkellä tiedossa olevia edunvalvonnan koulutuspoliittisia tavoitteita. Lista täydentyy linjausten tarkentamisen ja jalkauttamisen myötä.

- Osaamisen nostaminen, ml. koulutus ja tutkimus, nostetaan maakunnalliselle edunvalvonnan kärkिलistalle ja luodaan yhteydet kansallisen koulutuspolitiikan tekijöihin.
- Edistetään sellaisen sääntelyn purkamista, joka rajoittaa yksilöllisten opintopolkujen järjestämistä.
- Turvataan yliopistokeskuksen toiminnan valtionrahoitus ja toiminta Lahdessa sekä lisätään tarjontaa.
- Ammatillinen ja alueen muuta osaamista täydentävä korkeakoulutus turvataan alueella.
- Nuorisotyöttömyyttä torjutaan koulutuspaikkojen määrää kohdentamalla.
- Haetaan rahoitusta uudentyypisiin oppisopimustyyppisiin koulutuksiin ja niiden tunnetuksi tekemiseen.
- Edistetään aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista osaksi opintoja.
- Huolehditaan maahanmuuttajien kotouttamisesta riittävin resurssein.
- Korjataan Lahden imagoa, muun muassa ehkäisemällä sosiaalisia ongelmia.

V Alueellisia toimia

Seuraavassa on listattu tavoitteita maakunnan koulutustoimijoille. Lista täydentyy linjausten tarkentamisen ja jalkauttamisen myötä.

- Jotta osaamistarpeita voidaan ennakoida ja edunvalvontaa tehostaa, koulutustoimijoiden yhteistyörakenteita arvioidaan ja kehitetään. Maakuntaliitto kutsuu koulutustoimijoiden tapaamisia koolle ja tarvittaessa fasilitoi työpajoja. Samalla vahvistuu linkki maakunnalliseen edunvalvontaan, jota maakuntaliitto myös koordinoi.
- Osaamista, elinkeinoja ja kouluasioita tukeva ennakointi ja sen maakunnallinen järjestäminen on tehtävällistalla heti näiden linjausten valmistuttua.
- ELYn roolia kouluttajana tarkastellaan suhteessa alueelliseen kokonaisuuteen.
- Tutkitaan mahdollisuuksia parantaa nuorten osallisuutta heihin kohdistuvien koulutusratkaisujen päätöksentekoprosesseissa.
- Tehdään yhteisiä valtakunnallisia pilottikokeiluja linjausten toteuttamiseksi.
- Ollaan laaja-alaisesti yhdessä esillä esimerkiksi Tiedepäivässä, Duuni Expossa ja Yrittäjyyspäivillä.
- Kehitetään alueellista koulutusmallia.
- Lisätään alueen yritysten ja koulutusorganisaatioiden yhteistyötä.
- Lisätään elinkeino- ja koulutuspolitiikan keskustelua.

VI Jatkotoimenpiteet

Koulutuspoliittisten linjausten tarkennukset valmistellaan linjausten hyväksynnän jälkeen koulutusasteittain kootuissa ryhmissä.

- Esi- ja perusopetus: Päijät-Hämeen sivistystoimenjohtajien verkosto
- Toinen aste: toisen asteen kehittämissyhmä
- Korkeakoulut: laajennettu korkeakoulutyöryhmä
- Vapaa sivistystyö: tätä varten kootaan ryhmä

Ryhmät työskentelevät yhteistyössä opiskelijoiden, elinkeinoelämän ja muiden sidosryhmien kanssa tarkentaessaan ja edistäessään viittä koulutuspoliittista kärkeä. Varmistetaan tiedonkulku ryhmien välillä.

Koulutuspoliittiset linjaukset ovat osa kunkin toimijan strategiatyötä. Kuntajohtajien kanssa käydään säännöllisesti keskustelua linjausten toteutumisesta. Lisäksi linjausten henkeä ylläpidetään säännöllisissä tapaamisissa, joissa jaetaan kokemuksia ja hyviä käytäntöjä.